

IHH

Humanity
House

museum+educatie+platform+

EEN ONDERZOEK VAN
HET HUMANITY HOUSE
NAAR HET
MBO-ONDERWIJS

MBO

**WAT ZIJN DE BEHOEFTE
VAN HET MBO ALS HET GAAT OM
BURGERSCHAPSONDERWIJS EN HOE KUNNEN
CULTURELE INSTELLINGEN HIER HET
BESTE OP INSPELEN?**

**HUMANITY HOUSE
ONDERZOCHT HET IN SAMENWERKING
MET HET MBO-ONDERWIJS.**

1 WAT IS HUMANITY HOUSE?

Humanity House verzamelt, bewaart en verbeeldt persoonlijke verhalen van mensen die conflict of onvrijheid (hebben) ervaren. Daardoor creëren we bewustwording over de verschillende perspectieven op wereldwijde uitdagingen rond vrede en conflict. Ook inspireren wij onze bezoekers om na te denken over hun eigen rol en verantwoordelijkheid.

We gaan met onze bezoekers op zoek naar nieuwe inzichten en proberen hoofd en hart te raken via persoonlijke verhalen, het inzetten van artistieke vormen en het bieden van verdieping. Inclusiviteit en een open, brede blik staan daarbij centraal.

ONZE MISSIE VOEREN WE UIT AAN DE HAND VAN:

Museum: Inzicht in de ervaring van personen die leven in conflict of daarvoor moeten vluchten.

Platform: publieksprogramma's over vrede, oorlog en vrijheid.

Educatie: museumlessen, reizende tentoonstellingen en digitale lessen voor leerlingen vanaf groep 7 van het primair onderwijs.

2

EDUCATIE

18.100

De Ervaringsreis

Humanity House biedt sinds 2011 educatieve programma's aan voor leerlingen van het primair onderwijs (groep 7 en 8), voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs.

In deze programma's leren leerlingen en studenten - altijd vanuit een menselijk perspectief - over onderwerpen als oorlog, vluchten en noodhulpverlening. We laten ze ervaren hoe het is om betrokken te zijn bij grote humanitaire vraagstukken en welke invloed dat heeft op iemands leven. Ook helpen we jongeren om een mening te vormen over de dagelijkse actualiteit en over het belang van vrede en veiligheid in de wereld.

Kind onder vuur

Humanity Game

Het aantal leerlingen dat onze museumlessen, digitale lessen en de reizende tentoonstelling heeft gevolgd, is gegroeid van 1.530 leerlingen in 2011 naar 18.100 leerlingen in 2019¹

1.530

2011

2019

WAT SPREEKT HET MBO AAN?

In 2019 ontving Humanity House 3.107 studenten uit het mbo met verschillende sociaal-culturele achtergronden. Onze ervaring is dat mbo-studenten vaak een uitgesproken mening hebben over maatschappelijke onderwerpen als discriminatie en ongelijkheid. Onderwerpen die verwant zijn aan de missie van Humanity House.

Op aanmeldformulieren zien we al jaren dat het mbo Humanity House goed weet te vinden in het kader van burgerschapsonderwijs. De thema's die bij Humanity House aan bod komen sluiten aan op inhoudelijke richtlijnen van het vak. Veel scholen kiezen er dan ook voor om een excursie naar Humanity House te koppelen aan een burgerschapsles.

Diverse onderzoeken laten echter zien dat het mbo-onderwijs moeite heeft met het vinden van een bevredigende invulling van burgerschapsonderwijs.² Dit bleek ook uit de gesprekken die we voerden met docenten tijdens hun bezoeken aan Humanity House. Scholen vinden het een uitdaging om burgerschap goed in te bedden in het onderwijs en voor studenten is de relevantie van goed burgerschapsonderwijs niet altijd duidelijk.

Dit vormde de aanleiding om in het najaar van 2019 te starten met het voeren van gesprekken met docenten, schoolcoördinatoren en studenten. Daarin verkennen we hoe een culturele instelling als Humanity House – met een eigen inhoudelijke missie en visie – een rol kan spelen in het burgerschapsonderwijs op het mbo. Wij willen programma's aanbieden die studenten in vorm en inhoud aanspreken én die een waardevolle toevoeging zijn op het onderwijs in de klas.

Om inzichten en ideeën op te doen namen we tussen januari en juli 2020 interviews en enquêtes af onder studenten, docenten, schoolcoördinatoren, beleidsmakers en aanbieders van cultureel-educatief aanbod. Ook deden we literatuuronderzoek en organiseerden we een studentenresearchgroep. Met onze vragen konden we terecht bij JOB MBO, de jongerenorganisatie voor mbo-studenten en de MBO Raad, die in februari 2020 bij Humanity House bijeenkwam.

In dit rapport geven we een beeld van het proces en delen we onze conclusies en vervolgstappen.

Dé mbo-student bestaat niet: onderzoek laat zien dat de mbo-populatie zich kenmerkt door een grote diversiteit in type en niveau van de vooropleiding, leeftijd, sociaal-economische status van de ouders, beheersing van de basisvaardigheden en ambities voor een vervolgloopbaan (werk en/of doorstuderen). Bovendien zijn er veel verschillende opleidingen en leerroutes beschikbaar op het mbo. De inhoud van die opleidingen en de interessegebieden van de studenten variëren enorm.

In het schooljaar 2018-2019 volgden ruim 497.000 studenten een mbo-opleiding. Dit in vergelijking met 455.000 studenten op het hbo en 294.000 studenten die een opleiding volgden in het wetenschappelijk onderwijs.³

Het mbo biedt opleidingen aan op vier niveaus (van entree tot een specialistenopleiding) die te onderscheiden zijn in vier hoofdsectoren:

Studenten kunnen de meeste opleidingen in twee leerwegen volgen: de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) waarin leren wordt gecombineerd met werken en de beroepsopleidende leerweg (BOL) die theoretischer van aard is.

Ongeveer 75% van alle studenten kiest voor een bol-opleiding, van wie de grootste groep een opleiding volgt in de sectoren Zorg & Welzijn en Economie.⁴

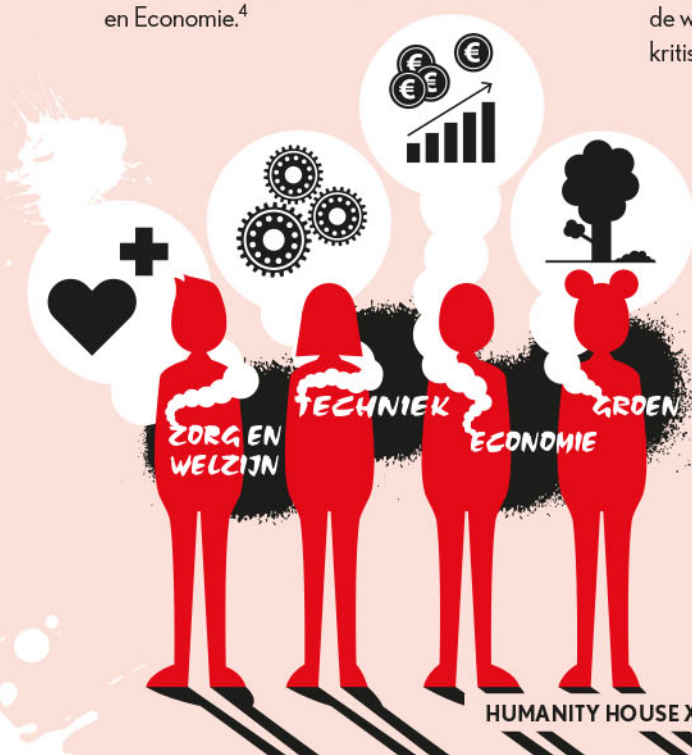
Het mbo kent een drievoudige kwalificatieplicht: het opleiden van studenten voor een vak, het voorbereiden van de studenten op een vervolgopleiding en het bijbrengen van goed burgerschap. De burgerschapsopdracht is op het mbo ondergebracht bij Loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (LOB), Studie- en loopbaanbegeleiding (SLB) en het vak burgerschap.

Burgerschapsonderwijs is bedoeld om jongeren te begeleiden in het actief en verantwoordelijk participeren in de maatschappij. Daarbij is kennis over rechten, plichten en instituten belangrijk, maar ook het ontwikkelen van kennis over de eigen identiteit, normen en waarden.

“Goed burgerschapsonderwijs leert jongeren dat samenleven een collectieve verantwoordelijkheid is, de rechtstaat bescherming biedt voor iedereen en de wet voor iedereen geldt. Het leert jongeren kritisch na te denken, om te gaan met situaties

waarin deze rechten botsen en daarover met elkaar in gesprek te gaan.”
(Kamerbrief Burgerschapsonderwijs op het mbo, 2017).

Zeker in een tijd waarin onderwerpen als discriminatie, (het gebrek aan) vrijheid en wantrouwen naar elkaar en instituten centraal staan in het publieke debat, is een vak als burgerschap van belang.

4 DIMENSIES

DE GEWENSTE VAARDIGHEDEN EN KENNIS
DIE EEN STUDENT AAN HET EINDE VAN DE SCHOOLCARRIÈRE OP HET MBO
MOET HEBBEN OPGEDAAN, ZIJN BESCHREVEN IN VIER DIMENSIES:⁵

DE POLITIEK- JURIDISCHE DIMENSIE

Democratie, rechtstaat, internationalisering, de bereidheid en het vermogen om deel te nemen aan politieke besluitvorming.

DE ECONOMISCHE DIMENSIE

De bereidheid en het vermogen om deel te nemen aan de arbeidsgemeenschap en om als consument op verantwoorde wijze deel te nemen aan de maatschappij.

DE SOCIAAL MAATSCHAPPELIJKE DIMENSIE

Identiteit, culturele sensitiviteit, de bereidheid en het vermogen om onderdeel te zijn van een gemeenschap.

VITAAL BURGERSCHAP

Gezonde leefstijl, seksualiteit, mentale gezondheid, de bereidheid en het vermogen om te reflecteren op de eigen leefstijl en zorg te dragen voor de eigen vitaliteit als burger en werknemer.

KRITISCHE DENKVAARDIGHEDEN

Als aanvulling op deze vier dimensies is ook het aanmoedigen van kritische denkvaardigheden een vereiste binnen burgerschapsonderwijs. Hierbij wordt studenten bijgebracht hoe ze informatie op waarde kunnen schatten, inlevingsvermogen kunnen gebruiken en een mening kunnen formuleren.

MENSENRECHTEN- ONDERWIJS

Daarnaast is het mbo sinds 2015 verplicht om mensenrechtenonderwijs te geven. Daarin wordt studenten bijgebracht welke rechten in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staan en hoe zij daar zelf aanspraak op maken.

WELKE UITDAGINGEN ERVAREN SCHOLEN?

Hoewel scholen de waarde en urgentie van goed burgerschapsonderwijs onderschrijven, blijkt uit rapporten van onder andere de Inspectie van het Onderwijs en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap duidelijk dat mbo-scholen uitdagingen ervaren bij het vinden van een bevredigende invulling van de burgerschapsopdracht.⁶

WELKE UITDAGINGEN ZIJN DIT?

Gebrek aan duidelijke kaders. Burgerschap kan gegeven worden als losstaand vak of als onderdeel van een bestaand vak door gespecialiseerde of niet-gespecialiseerde docenten. Ook gelden er geen urennormen. Dit maakt dat burgerschapsonderwijs vaak niet duurzaam is verankerd op school en de uitvoering afhankelijk is van enthousiaste docenten.

De maatschappij verandert snel. Het is een uitdaging om het onderwijs daarop aan te passen met respect voor de diversiteit van de groep en op een manier die aansluit op de beroepspraktijk. Zo geven docenten aan bepaalde gespreksonderwerpen te vermijden uit angst voor verhitte discussies.

Gebrek aan diepgang en nuance. Veel burgerschapslesmethodes en externe programma's voor het mbo zijn te kort door de bocht of te simpel van aard. Het is juist belangrijk om het grijze gebied te verkennen waar tegenpolen elkaar kunnen vinden.

Docent:

"DE VALKUIL VAN EXTERNE PROGRAMMA'S IS DAT ZE TE SIMPEL ZIJN. STUDENTEN ZIJN HIER ERG GEVDELIJG VOOR EN DENKEN DAN AL SNEL: WE ZIJN NIET ACHTERLIJK."

Docent:

"BLIJF WEG VAN LINKS-PROGRESSIEF GELUID, ZOALS WE MOETEN DE GRENZEN OPENGOOIEN, MAAR CREEER NADRUKKELIJK RUIMTE VOOR STUDENTEN OM ZELF HUN MENING TE VINDEN."

Beperkt budget en beperkte tijd voor uitstapjes.

Excursies zijn waardevol, maar tijdrovend en duur. Bovendien kan een excursie niet op zichzelf staan; een goede voorbereiding en nabespreking zijn essentieel en dit wordt niet altijd aangeboden.

Aansluiting bij de beroepspraktijk. Om studenten te betrekken bij complexe onderwerpen is het goed om aansluiting te vinden bij de beroepspraktijk. Zo wordt het voor studenten duidelijk hoe de opgedane kennis van waarde is tijdens en na de studie. Door de grote verscheidenheid aan mbo-studies is het voor lesaanbieders echter een uitdaging om die aansluiting te vinden.

Dit zijn constatering die ook bij Humanity House worden waargenomen. Uit nabesprekingen blijkt dat studenten behoefte hebben om het educatieve programma te gebruiken als aanknopingspunt voor een gesprek over voor hen relevante maatschappelijke onderwerpen. Klassen zijn echter niet altijd geoefend in gespreksvaardigheden en er is niet altijd voldoende tijd om een veilige setting te creëren waarbinnen gesprekken op respectvolle wijze kunnen worden gevoerd.

Ook ondervinden wij dat het vaak lastig is voor docenten om de tijd te vinden het bezoek in de les goed te introduceren of af te ronden.

ONZE AANPAK

Vanaf oktober 2019 lieten we studenten en docenten evaluatieformulieren invullen, na afloop van hun bezoek aan Humanity House.

Ook interviewden we docenten over hun ervaringen met burgerschapsonderwijs en externe educatieve programma's die in het kader van dit vak worden aangeboden.

Door de coronamaatregelen werden we in maart gedwongen om de plannen te wijzigen.

Interviews met onderwijsprofessionals hebben we digitaal voortgezet en via Instagram wierven we studenten voor een (digitaal) onderzoek en de studentenresearchgroep, die een kritische blik wierp op onze educatieve programma's. We maakten video's van onze programma's, ontmoetten de deelnemers via Skype en ontwikkelden digitale materialen die de researchgroep gebruikte om te komen tot vier educatieve programma-ideeën voor Humanity House.

WAT ZEGGEN DE STUDENTEN?

In gesprekken met onder andere onze researchgroep komt naar voren dat studenten wel degelijk affiniteit voelen met het uitgangspunt van burgerschapsonderwijs en de onderwerpen die aan bod komen. Wel laten de evaluatieformulieren en de rapporten van JOB MBO en de MBO Burgerschapslabs zien dat er duidelijke behoeftes zijn bij studenten als het gaat om hun beleving van het vak.

Zo beslaat het leergebied veel onderwerpen, maar voelen studenten dat er niet voldoende tijd is om deze allemaal zorgvuldig te behandelen, bijvoorbeeld via een groepsgesprek. Daarnaast vindt het onderwijs voornamelijk in de klas plaatst, terwijl een excursie of een gesprek met een ervaringsdeskundige het onderwerp volgens studenten meer tot leven zou brengen.

Student:

"BURGERSCHAP IS DE DRIJFVEER VAN DE MAATSCHAPPIJ. HET IS EEN VAK WAARIN JE DE NORMEN EN WAARDEN VAN HET LEVEN LEERT KENNEN EN MET RESPECT VOOR ANDERE CULTUREN MEER OVER ELKAAR LEERT. HIERDOOR WORDT DE MAATSCHAPPIJ BETER."

DE STUDENTEN DOEN DE VOLGENDE AANBEVELINGEN

Minder onderwerpen en meer diepgang. Studenten willen doelgerichter leren onder begeleiding van gespecialiseerde docenten. Ze willen de ruimte krijgen om een onderwerp langduriger te verkennen, in plaats van het kort aanstippen van veel verschillende thema's.

Meer keuzevrijheid. Studenten willen zelf meer zeggenschap hebben over het onderwijs dat ze volgen, bijvoorbeeld door zelf te kunnen bepalen welke thema's ze onderzoeken voor het vak burgerschap.

Behoeftte aan open gesprekken over actuele maatschappelijke onderwerpen. Studenten willen in een vrije en veilige omgeving met elkaar van gedachten wisselen.

Meer excursies en interactieve opdrachten. Studenten willen meer ervaringsgericht leren, bijvoorbeeld door op excursie te gaan, in gesprek te gaan met mensen die zelf ervaring hebben met het lesonderwerp of door deel te nemen aan een simulatie zoals een vr-experience of een rollenspel.

Student:

**"MBO'ERS ZIJN
ANDERS OPGELEID, NIET
LAAGOPGELEID."**

Student:

**"IK VIND BURGERSCHAP
BELANGRIJK OMDAT HET JE LAAT
NADENKEN OVER DE WERELD OM JE
HEEN EN JE ER NIEUWE IDEEËN EN
VISIES VAN KRIJGT. DAT VIND IK EEN
BELANGRIJK ASPECT VAN MENS ZIJN:
HET LEREN VAN NIEUWE DINGEN."**

Sinds 2016 heeft Humanity House een klankbordgroep die nieuwe programma-ideeën toetst. Ook testen we nieuwe programma's altijd in een aantal klassen en laten we docenten sinds de zomer van 2019 in het museum een evaluatieformulier invullen na afloop van het educatieve programma. Van oktober 2019 tot en met maart 2020 hebben we ook studenten evaluatieformulieren laten invullen over het programma, na afloop van hun bezoek. Dit alles om kwalitatieve programma's te kunnen aanbieden waar het onderwijs zich in kan vinden.

WAT KUNNEN WE LEREN UIT

DE FEEDBACK OVER ONZE EDUCatieve PROGRAMMERING?

- ➔ In 2019 ontving Humanity House 3.107 studenten uit het mbo en in het eerste kwartaal van 2020 waren dit er 840. Meer dan 70% van deze studenten kwam van buiten Den Haag en de meeste studenten volgden een studie in de sector Zorg en Welzijn niveau 3 of 4. Tussen oktober 2019 tot en met eind maart 2020 vulden 19 docenten en 77 studenten een evaluatieformulier in over hun ervaringen tijdens het bezoek aan Humanity House en 54 studenten deden mee aan een Instagrampoll.⁷
- ➔ Docenten geven gemiddeld een 8,4 voor de educatieve programma's. De 44 studenten die een enquête invulden gaven gemiddeld een 8.
- ➔ Bij beide doelgroepen is het programma 'De Ervaringsreis' (waarin je als bezoeker een vluchtreis doorloopt) favoriet. Dit door de emotie die de tentoonstelling weet op te wekken waardoor het makkelijker wordt om te begrijpen wat de menselijke gevolgen zijn van conflict en gedwongen migratie.
- ➔ Van de 19 docenten die een formulier invulden, gaven 14 docenten aan Humanity House te bezoeken als onderdeel van het vak burgerschap of om de onderwerpen vluchten of oorlog te behandelen.
- ➔ 57% van de studenten die via een Instagrampoll deelnamen aan een enquête, zouden in het kader van burgerschapsonderwijs het liefst op excursie gaan. Op de vraag welke vaardigheden zij verder zouden willen ontwikkelen tijdens de burgerschapslessen, gaf 50% aan te willen werken aan creatieve denkvaardigheden.
- ➔ Zowel de studenten die Humanity House bezochten als de studenten die een onlinepoll invulden, geven aan dat zij de maatschappelijke onderwerpen mensenrechten 34%) en gender en identiteit (30%) het meest interessant vinden. Een veel kleiner deel geeft aan interesse te hebben in actualiteiten (15%) en politiek (5%).

- ➔ Met programma's waarin zowel de oorzaken als de gevolgen (voor mensen) van humanitaire crisissen aandacht krijgen, heeft het aanbod van Humanity House vooral raakvlakken met de sociaal-maatschappelijke en politieke dimensie van burgerschapsonderwijs. Ook dragen onze programma's bij aan het bevorderen van het kritisch denkvermogen, de kennis van mensenrechten en de sociaal-culturele vaardigheden van studenten. Zo maken studenten in 'De Ervaringsreis' en 'De Ontmoeting' kennis met het verhaal van een vluchteling. Dit zijn programma's die begrip voor een ander stimuleren en het belang van mensenrechten en het Vluchtelingenverdrag op een persoonlijke manier duidelijk maken. In onze programma's de 'Humanity Game' en de 'Humanitair Oorlogsrecht Presentatie' leren de studenten over de internationale structuren die rampen kunnen beperken of verhelpen.

WAT GEVEN DOCENTEN EN STUDENTEN AAN ALS MOGELIJKHEDEN VOOR VERBETERING BIJ HUMANITY HOUSE?:⁸

- ➔ Er is behoefte aan meer ruimte voor gesprek als afsluiting van het programma. Elk programma sluiten we af met een nabespreking, maar een diepgaander gesprek zou de ervaring beter doen beklijven.
- ➔ De programma's van Humanity House duren gemiddeld 90 minuten. Het voorbereidend en verwerkend lesmateriaal dat nu beschikbaar is om het bezoek voor te bereiden en na te bespreken, geeft docenten nog niet voldoende handvatten om het gesprek in de klas te voort te zetten.
- ➔ Er is behoefte aan minder talige programma's. Gesprek- en leesvaardigheid spelen een belangrijke rol in de educatieve programma's van Humanity House. Het gebruik van meer visuele elementen zou het aanbod toegankelijker maken voor de diverse mbo-doelgroep.

DE RESEARCHGROEP

In mei 2020 gaven we mbo'ers - Laura, Sem, Freek en Ylenia - de opdracht om vanuit hun eigen Interesses een educatief programma te bedenken voor hun medestudenten op het mbo, dat in het kader van burgerschapsonderwijs uitgevoerd zou kunnen worden door Humanity House.

SEM (21 JAAR)

Sem studeert mediacommunicatie, schrijft blogs en houdt zich veel bezig met fotografie. Hij vindt burgerschapsonderwijs belangrijk omdat het studenten helpt zichzelf te ontwikkelen op persoonlijk en maatschappelijk niveau.

FREEK (19 JAAR)

Freek doet de studie Kapitein Binnenvaart en is voorzitter van zijn studentenraad. Ook is hij lid van een werkgroep die zich bezighoudt met het dalende studentenaantal op zijn school.

LAURA (22 JAAR)

Laura studeert bedrijfsadministratie en is in haar vrije tijd politiek actief in haar gemeente, waar ze zich bezighoudt met onderwijs, educatie en kunst.

YLENIA (17 JAAR)

Ylenia studeert internationale marketing, communicatie en evenementenorganisatie. Naast school werkt ze in een verzorgingstehuis en gaat ze graag naar concerten en festivals.

Na een Introductie over Humanity House, vroegen we de studenten om te beschrijven wat zij een Ideaal programma zouden vinden voor henzelf en hun medestudenten. Dit is wat zij bedachten:

SEM

OP ZOEK NAAR JEZELF IN OORLOGSTIJD

In dit programma leren mbo-studenten door een

interactieve film hoe het is om te leven in een oorlog en daarvoor te moeten vluchten. Tijdens de film vindt er een open discussie plaats tussen de studenten, waarmee ze de uitkomst van de film kunnen veranderen. Het programma leert studenten discussiëren, samenwerken, keuzes te maken, en andermans

ideeën te accepteren. Het doel is om meer begrip op te wekken voor nieuwkomers in Nederland.

LAURA

INTERNATIONAAL RECHT SAAI?

Laura wil samen met bijvoorbeeld het Internationaal Gerechtshof een vr-experience en een tentoonstelling maken. Daarin ervaren jongeren hoe het eraan toegaat tijdens een internationale rechtszaak. Ze krijgen een inkijkje in het werk van rechters en leren hoe rechtspraak tot stand komt. Ook leren studenten over de impact van de uitspraken van het gerechtshof.

FREEK

WAT DOE JIJ VOOR VREDE?

'Wat doe jij voor Vrede?' is een vr-experience, waarin de speler wakker wordt in een oorlogsgebied en met terugwerkende kracht de oorlog moet zien te voorkomen. Studenten maken zelf keuzes en leren welke gevolgen deze keuzes hebben op het behoud van vrede.

YLENIA

EEN REIS DOOR DE TIJD VAN OORLOGEN

In dit programma maken studenten een reis door de tijd, waarbij ze verschillende historische oorlogen bestuderen. Studenten leren over het ontstaan en de gevolgen van verschillende oorlogen zodat zij beseffen dat vrede niet vanzelfsprekend is.

Ook heeft het programma als doel om meer respect op te wekken voor mensen die zich inzetten voor vrijheid en veiligheid.

OBSERVATIE

We zien dat deze studenten interesse hebben in verhalende programma's waarin je als deelnemer wordt meegenomen in een ander perspectief. Alle programma's zijn intellectueel uitdagend en interactief, waarbij de deelnemers zelf keuzes moeten maken. Een conclusie voor Humanity House is dat we programma's willen maken die op een verhalende en meeslepende manier de urgentie van een maatschappelijk onderwerp duidelijk maken en die jongeren aansporen om na te denken over de keuzes die zij zouden maken binnen de gegeven context.

WAT ZIJN DE UITKOMSTEN?

Hoe kunnen we lessen maken over vrijheid, conflict en recht die goed aansluiten op de behoeftes van studenten, scholen en docenten én op het burgerschapsonderwijs?

De onderstaande leerpunten zijn heel waardevol voor ons, maar kunnen ook inspiratie bieden voor de lessen op school of voor aanbieders van educatieve excursies en lesmateriaal.

- ➡ Begin met een *ervaringsgerichte opdracht* die de zintuigen prikkelt. Laat de studenten zelf iets doen, zien of met een ervaringsdeskundige praten. Dat maakt complexe onderwerpen invoelbaar. Een programma over rechtspraak kan bijvoorbeeld gekoppeld worden aan een rechtbankbezoek of een gesprek met een rechter.
- ➡ Formuleer een duidelijke *eindopdracht*. Dit helpt studenten om na afloop te reflecteren over dat wat ze hebben geleerd en het geeft de voldoening van een afgeronde les. Zo zouden studenten die Humanity House bezoeken aan het einde van een programma hun ervaringen aan elkaar kunnen presenteren.
- ➡ *Persoonlijke verhalen* (fictief of waargebeurd) helpen studenten om zich te verplaatsen in het onderwerp. Een methode die Humanity House al succesvol gebruikt in een aantal programma's.
- ➡ Gebruik idealiter *verschillende interactieve vormen* binnen de les (analoog en digitaal) om de les dynamisch te houden en pas visuele voorbeelden toe om nieuwe begrippen toe te lichten. Er zijn grote leerverschillen op het mbo en met visueel materiaal leg je een begrip of situatie vaak makkelijker uit dan met tekst.

Docent:

"HET VOEREN VAN EEN 'GOED GESPREK' IS EEN VAARDIGHEID DIE AANGELEERD MOET WORDEN. ALS INSTELLING KUN JE ER NIET PER SE VANUIT GAAN DAT EEN KLAS DAARIN IS GEDEFEND. BOUW HET GESPREK DAAROM ZO OP DAT ER KANS IS VOOR EEN OPEN EN INCLUSIEF GESPREK, IN PLAATS VAN EEN VERHIT DEBAT."

- ➡ *Creëer ruimte in het programma* om het onderwerp vanuit eigen interesses te verkennen, bijvoorbeeld door studenten de keuze te geven tussen een aantal subonderwerpen waarin ze zich kunnen verdiepen.
- ➡ Het programma moet aanleiding geven tot gesprek en daar moet *voldoende* tijd voor zijn.
- ➡ De resultaten van onze enquêtes laten zien dat studenten interesse hebben in actuele maatschappelijke onderwerpen die dicht bij hun belevingswereld staan (vrijheid van meningsuiting, gender en seksualiteit en mensenrechten). Sla daarom *een brug tussen hun interesses en complexe onderwerpen die verder van hen afstaan*. Hoe zou het bijvoorbeeld zijn om je land te moeten ontvluchten omdat je wordt vervolgd vanwege je geaardheid?
- ➡ Creëer een *veilige setting* voor het gesprek door eerst gespreksregels te bespreken en gesprekstechnieken met de groep te oefenen.
- ➡ Zorg ervoor dat de excursie geen losstaand evenement is. Bied *voorbereidend en verwerkend materiaal* aan dat de docent gemakkelijk kan gebruiken en zelf kan aanpassen. Zo kan de docent aansluiten bij de beroepspraktijk, het niveau en de interesses van de klas.
- ➡ Laat al vroeg in de les weten wat er in het programma gaat gebeuren en met *welk doel*. Breek de les vervolgens op in stukken en reflecteer gaandeweg, zodat studenten begrijpen welke ontwikkeling ze meemaken en waarom.

Educator:

**LESPROGRAMMA'S VOOR HET MBO:
"ALS HET ONDERWERP COMPLEX IS, WERKT HET VOOR DE MEESTE DOELGROEPEN BETER ALS DE VORM LAAGDREMPELIG IS."**

CONCLUSIE

Dit onderzoek en bijbehorend rapport vormt de eerste stap in het project waarin we ons educatieve aanbod voor het mbo evalueren en aanpassen en een nieuw programma op maat voor mbo-studenten ontwikkelen.

Naar aanleiding van de opgedane kennis ziet Humanity House de mogelijkheid om in te spelen op de wens van zowel de studenten als de docenten om waardevolle gesprekken te voeren over actuele maatschappelijke onderwerpen. De onderwerpen waar Humanity House zich op richt hebben raakvlakken met de interesses van studenten zoals: vrijheid (van meningsuiting), mensenrechten en identiteit. In bestaande programma's creëren we meer ruimte voor de opbouw van een goede dialoog en het trainen van museumdocenten in het begeleiden van een gesprek. Daardoor kunnen wij invulling geven aan een belangrijk uitgangspunt van burgerschapsonderwijs, namelijk: het uitwisselen van en begrip ervaren voor diverse meningen over maatschappelijke onderwerpen. Tegelijkertijd geeft een uitgebreider gesprek verdieping aan de programma's en versterkt het het effect dat we beogen met onze educatieve programmering, namelijk:

**HET HELPEN VAN STUDENTEN
OM TE BEGRIJPEN HOE GROTE
HUMANITAIRE VRAAGSTUKKEN
BETREKKING HEBBEN OP
HUN EIGEN LEVEN.**

Daarnaast is het de moeite waard om opnieuw te kijken naar het voorbereidend en verwerkend lesmateriaal dat momenteel niet veel wordt gebruikt, maar wel door docenten als belangrijk wordt ervaren. In nauwe samenwerking met studenten en docenten zullen we in de volgende fase verkennen welke stappen we moeten zetten om deze aanpassingen te realiseren.

Ook werken we toe naar een programma op maat voor het mbo, waarin de hiervoor genoemde aanbevelingen tot uiting komen. Een programma dat studenten intellectueel uitdaagt, ze vraagt om kritisch na te denken over hun eigen mening en open te staan voor andere of nieuwe opvattingen over humanitaire uitdagingen rondom oorlog, vrede en recht.

We hopen dat andere culturele-educatieve instellingen die in het kader van burgerschapsonderwijs educatieve programma's aanbieden voor het mbo, ook inspiratie opdoen uit dit rapport en de vervolgstappen die Humanity House zal zetten.

COLOFON

**DIT ONDERZOEK IS UITGEVOERD DOOR HUMANITY HOUSE,
MET STEUN VAN STICHTING PORTICUS.**

Met dank aan

Aart Hageman, Ahmet Dikbas, Anita de Moor, Barry Mahoney, Daan van Riet, Freek Beverwijk, Hannah Hoekerswever, Hugo van den Hoek-Ostende, Jan Faber, Jurmet Huitema-de Waal, Kitty Stoute, Klaske Schram, Leo van Ast, Laura van de Beek, Marloes Sonsma, Marjolein Bach, Micha Knoester, Mirjam Putto, Sem Veen, Suzanne Dölle, Ylenia Isabel van As, ROC Mondriaan, Nova College Nootdorp, MBO Raad én de studenten en docenten die Humanity House bezochten voor een programma en na afloop de tijd hebben genomen om een enquête in te vullen.

Contact

Voor vragen over de inhoud van het rapport kan contact opgenomen worden met Audrey Mussoni:
Audrey.Mussoni@humanityhouse.org
070-3100050

Bronnen

- 1 Jaarverslag Humanity House 2019:
<https://humanityhouse.org/over-ons/jaarverslagen/jaarverslag-2019/>
- 2 Kamerbrief 2017: Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2017:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34550-VIII-125.html>
Kamerbrief 2017: Over voortgang burgerschapsagenda mbo 2017-2021:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/18/voortgang-burgerschapsagenda-mbo-2017-2021>
Inspectie van het Onderwijs: Burgerschap op school, een beschrijving van burgerschapsonderwijs en de maatschappelijke stage:
<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2017/02/07/burgerschap-op-school>
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:
Burgerschapsagenda mbo 2017-2021, een impuls voor burgerschapsonderwijs:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/09/14/burgerschapsagenda-mbo-2017-2021-een-impuls-voor-burgerschapsonderwijs>
KBA Nijmegen en Researchned: Loopbaan en burgerschapsonderwijs in het mbo:
<https://burgerschapmbo.nl/app/uploads/Onderzoek-Researchned-en-KBA.pdf>
- 3 CBS: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/71450ned/table?fromstatweb>
- 4 CBS: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/71450ned/table?fromstatweb>
- 5 Examen en- en kwalificatiebesluit: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027963/2020-08-01#Bijlage1>
- 6 Kamerbrief 2017: Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2017:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34550-VIII-125.html>
Kamerbrief 2017: over voortgang burgerschapsagenda mbo 2017-2021:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/18/voortgang-burgerschapsagenda-mbo-2017-2021>
Inspectie van het Onderwijs: Burgerschap op school, een beschrijving van burgerschapsonderwijs en de maatschappelijke stage:
<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2017/02/07/burgerschap-op-school>
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: Burgerschapsagenda mbo 2017-2021, een impuls voor burgerschapsonderwijs:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/09/14/burgerschapsagenda-mbo-2017-2021-een-impuls-voor-burgerschapsonderwijs>
KBA Nijmegen en Researchned: Loopbaan en burgerschapsonderwijs in het mbo:
<https://burgerschapmbo.nl/app/uploads/Onderzoek-Researchned-en-KBA.pdf>
ECBO: Eindrapportage MBO Burgerschapslabs:
https://www.kl.nl/wp-content/uploads/2019/04/MBO-burgerschapslab_eindpublicatie.pdf
- 7 Humanity House klanttevredenheidsonderzoek Educatie 2019-2020.
- 8 Enquêtes afgenomen door Humanity House met studenten en docenten.

Bijlage

Humanity House – educatieve programma's voor het mbo

Hoe is het om een vluchteling te zijn (De Ervaringsreis)

Dit programma staat in het teken van vluchten. Door leerlingen zelf een nagebootste vluchtreis te laten doorlopen, hopen we meer begrip voor en kennis over de ervaring van vluchtelingen mee te geven. Het programma bestaat uit een voorgesprek, het bezoek aan de tentoonstelling en een nagesprek.

Humanity Game

Dit is een programma over noodhulpverlening. De klas moet bepalen welke soort hulpmiddelen ze inzetten bij vier verschillende grote humanitaire rampen: de uitbraak van Ebola in Sierra Leone, de aardbeving in Haïti, de tyfoon in de Filipijnen en het gewelddadige conflict in Syrië. Met dit programma willen we leerlingen op een speelse wijze meegeven hoe complex noodhulpverlening is en dat niet elk rampgebied dezelfde soort hulp nodig heeft.

De Ontmoeting

In dit programma vertelt iemand die zelf is gevlucht zijn of haar vluchtverhaal. De spreker gaat met leerlingen in gesprek over het leven in het land van herkomst, de vlucht en hoe het leven er nu in Nederland uit ziet.

Digitale les: Hoe Overleef Jij een Oorlog?

Aan de hand van de documentaire de 'Stad van Twee Lentes' en de interactieve website 'I Am Mosul' leren leerlingen welke dilemma's ontstaan bij het gedwongen verlaten van je land en welke uitdagingen zich voordoen bij de wederopbouw van een land na oorlogstijd.

